

IAPSS

Чорноморський дослідницький
політологічний проєкт

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ОДЕСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ АСОЦІАЦІЇ
СТУДЕНТІВ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, ПОЛІТИКА: АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

О Д Е С А
23-24 лютого / 2018 р.

УДК 30(063)
Л 93

Людина, суспільство, політика: актуальні виклики сучасності:
Л 93 матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 23-24 лютого 2018 р.). – Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2018. – 112 с.

ISBN 978-966-916-501-5

Видається в авторській редакції. Редакційна колегія не завжди поділяє погляди, думки, ідеї авторів та не несе відповідальності за зміст матеріалів, наданих авторами для публікації.

УДК 30(063)

ISBN 978-966-916-501-5

© Національний університет «Одеська юридична академія», 2018

ЗМІСТ

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Приз А.С. «Ритуал Олімпійських ігор: легітимація ієрархії країн-учасниць».....	5
Шедяков В.Е. Средний класс и элита: роль в трансформациях.....	9

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Вінникова Н.А. Виклики «Епохи ЗП»: Посткапіталізм. Прекаріат. Постдемократія.....	15
Міхейченко М.А. Форми громадського залучення у Німеччині та їх вплив на політичну участь населення: стан та перспективи.....	19
Павлятенко О.В. Етнічні чинники загроз сепаратизму в Україні.....	24
Тімашова В.М. Вплив психічного здоров'я владного лідера на суспільно-політичні процеси.....	28
Філатов Б.А. Політичний патріотизм та політична криза: актуальність дослідження.....	33

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Адигезалова Ф.А. Направлення досліджень життєвої перспективи особистості.....	36
Андриїчук І.П. До питання вивчення проблеми саморегуляції особистості.....	40
Боброва Л.Г. Емоційний інтелект особистості як психологічна проблема.....	44
Варій М.Й. Сутність несвідомого рівня людської психіки.....	48
Денисова І.В. Теоретичний аналіз особливостей становлення поняття «гендерна ідентичність» в психології.....	52
Довгань П.О. Поняття «покоління» у соціально-психологічному просторі.....	59
Костюченко О.В. Професійна етика в основі креативного менеджменту.....	61
Лісойван О.В. Отримання реконструйованого змісту символу в процесі роботи з жінками у стані дезадаптації.....	66
Терлецька Ю.М. Психічна депривація людини: аналіз психоемоційного підходу.....	71
Швець О.М. До проблеми гідності особистості.....	74

Андрійчук І.П.

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри практичної психології

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

ДО ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Складність і багатогранність функціонування сучасного суспільства як динамічного соціального організму, зростання його системних змін обумовлюють гостру потребу розвитку потенціалу саморегуляції особистості задля її ефективної соціальної адаптації та успішної самореалізації. Такі обставини підвищують науково-психологічний інтерес до цієї проблеми.

За останній час до певної міри намітилися і визначилися різні теоретичні підходи у вирішенні проблеми саморегуляції людини. Саморегуляція розглядається як атрибут загальної матерії, розкриває механізми функціонування систем і фіксує момент стійкості. Поняття «саморегуляція» відображає біологічну характеристику людини як індивіда, а поняття саморегулювання відображає соціальну характеристику людини як особистості.

Поняття саморегуляції все частіше зустрічається в психології. При цьому воно має різне тлумачення і по-різному інтерпретується в різних напрямках і школах. Розробкою проблеми саморегуляції особистості займалися вчені, які досліджували: окремі прояви саморегуляції в різних видах діяльності – О.А. Конопкін, Г.С. Нікіфоров, А.К. Осніцький, І.А. Трофімова та ін.; моральний розвиток особистості на різних вікових етапах – Л.І. Божович, І.В. Дубровіна, В.С. Мухіна, І.С. Кон, І.І. Чеснокова та ін.; моральну стійкість особистості – В.Е. Чудновський; моральний розвиток дітей дошкільного та молодшого шкільного віку – В.К. Котирло Є.В. Суботський Г.С. Якобсон та ін.; проблему саморегуляції в дослідженнях рефлексії – І.Д. Бех, В.В. Давидов, А.З. Зак, Б.В. Зейгарник, К.Н. Поливанова та ін.; моральний вчинок як основу саморегуляції – І.Д. Бех, М.В. Савчин, С.Л. Рубінштейн, В.О. Татенко, В.А. Ядов, П.М. Якобсон та ін.; вольову регуляцію особистості –

Л.С. Виготський, А.І. Висоцький, В.А. Іванніков, В.К. Калін, В.К. Котирло, К. Левін, С.Л. Рубінштейн, В.І. Селіванов та ін.

Саморегуляція – це принцип, який має пояснити цілісність і стійкість діяльності й особистості, організацію психічних процесів, за допомогою яких здійснюється діяльність, їх внутрішній зв'язок і єдність, спрямованість діяльності та її детермінацію [6].

Найчастіше виявляється спроба зводити саморегуляцію до проблеми свідомого управління людиною власними діями і поведінкою. У цьому випадку саморегуляція визначається як така, що включає в себе планування дій, вчинків, вольове зусилля, за їх затримці або активізації, самоконтроль. Проте численні дослідження показують, що будь-яка більш-менш складна діяльність людини регулюється єдністю усвідомлених і неусвідомлених психічних феноменів.

Саморегуляція, з точки зору В.Є. Клочко, повинна розумітися через проблему співвіднесення усвідомлюваного і неусвідомлюваного, довільного і мимовільного, через їх взаємоперехідність і взаємозумовленість в єдиній системі цілісного психічного саморегулювання [4].

Усвідомлене регулювання є вищим рівнем в системі регуляції, але зведення всієї проблеми саморегуляції тільки до одного рівня, навіть вищого, не тільки істотно збіднює пояснювальні можливості принципу, але і суперечить самій його основі. Саморегуляція є прояв цілісної роботи психіки як системи багаторівневої.

Вагомий внесок у розробку проблеми саморегуляції особистості зробив М.Й. Боришевський, який вважав, що механізми саморегуляції можуть базуватися на таких структурних компонентах як:

- самооцінка – це результат розумових операцій (порівняння, аналізу та синтезу), в якому постійно присутній емоційний компонент (суб'єктивне переживання; домагання особистості – їх основна функція полягає у корекції прийнятих цілей, задач; соціально-психологічне очікування (очікувана оцінка), яка виконує функцію посередника між самосвідомістю особистості і її соціальним оточенням в процесі саморегуляції поведінки;

- образ «Я» – як результат самопізнання; як головна мета життєдіяльності особистості; як психологічне утворення, яке забезпечує головну функцію саморегуляції – функцію цілепокладання; як узагальнений, глобальний механізм саморегуляції на особистісному рівні.

Автор наголошував, що саморегуляція може здійснюватися за наступних умов: коли індивід може адекватно відображати і моделювати наявну ситуацію; перетворювати власну внутрішню і зовнішню активність у відповідності з моделлю запропонованої ситуації; переборювати безпосередні спонукання ради досягнення перспективної мети, за наявності у індивіда можливості виходити за межі наявної ситуації [1].

На особливу увагу заслуговує дослідження Ю.А. Миславського, яким встановлено, що система саморегуляції формується і розвивається лише в процесах спілкування, яке забезпечує певні форми активності та розвитку особистості на різних вікових етапах [5].

Саморегуляція особистості може бути оперативна (повсякденна) і перспективна, зумовлена віддаленою метою. Залежно від цілей, що їх ставить перед собою особистість, моральних якостей та особливостей вольової саморегуляції, виокремлюють чотири типи саморегуляції: морально-вольову, аморально-вольову, абулічну(слабку), імпульсивну.

Звичайно, найбільшу цінність для суспільства становить морально – вольовий тип саморегуляції, яка спрямована на досягнення суспільно значущих цілей, що відповідають високим моральним нормам [2].

Дуже непросто управляти почуттями й приборкувати їх, але й цьому можна навчитися. Саморегуляція дозволяє стримано ставитися до інших людей і терпимо сприймати їхні недоліки, виробляючи вміння не дратуватися в самих критичних ситуаціях.

У виробленні моральної культури, мужності, у формуванні ерудиції й в умінні керувати людьми чималу роль грають прийоми самовиховання: самооцінка, самонаказ, самонавіяння, самоохвалення, самокоректування, саморегуляція, самостимуляція й інші.

Самовиховання починається із самооцінки. Адекватна самооцінка дозволяє правильно сформулювати мету самовиховання. Самонаказ допомагає стримувати емоції, поводитися гідно, дотримувати вимог етики. Застосовується самонаказ, коли людина уже переконала себе, що треба поводитися певним чином. Вона ясно бачить свої недоліки, але ніяк не може змусити себе виконувати намічений план дій. У цей момент і з'являється необхідність у приказній формі рішуче зажадати від себе необхідної дії. Самонавіяння допомагає поводитися не виходячи за рамки прийнятих у даному суспільстві правил культурного поведіння,

володіти собою в самих важких ситуаціях. Воно може бути застосоване в самовихованні будь-яких якостей особистості. Воно особливо ефективне в процесі аутогенного тренування. Ефективність самонавіяння збільшується, коли початківець самовиховання довідається про випадки його успішного застосування.

Важко переоцінити вміння контролювати свої дії й учинки, здійснювати самокероване поведіння. Самокоректування дає можливість коректувати вирування страстей, привчає тримати себе в руках, швидко заспокоюватися в складних ситуаціях. Самокоректування дозволяє перетворювати хаос негативних думок і почуттів, що руйнують життєвий потенціал, у гармонічну структуру. Якщо таке перетворення відбувається свідомо, воно приводить до більш ефективного використання життєвої енергії особистості.

Приєм саморегуляції передбачає навчання вмінню стежити за зовнішніми проявами емоційних станів. Саморегуляція служить умінню стримано ставитися до інших людей, терпимо сприймати їхні недоліки, слабкості, помилки. Постійний самоконтроль виробляє вміння не дратуватися в самих критичних ситуаціях.

У саморегуляції більшу роль грає рефлексія. Спочатку необхідно інтенсифікувати самосвідомість. Це дозволяє виявити несумісність своїх принципів, думок, учинків і порівняно легко намітити шляхи закріплення нових елементів поведінки. При цьому треба мати на увазі, що чим вище інтелект людини, чим точніше самоусвідомлення, тим ефективніше функціонує саморегуляція [5].

Отже, можна стверджувати, що саморегуляція є інтегративною властивістю особистості, яка об'єднує в собі інтелектуальну, мотиваційну, вольову, емоційну сфери особистості. Загалом можна констатувати, що саморегуляція – це єдність соціальних та психологічних проявів свідомості та самосвідомості особистості.

Література

1. Боришевський М. Дорога до себе: Від основ суб'єктності до вершин духовності: монографія / М. Боришевський. – К., 2010. – 416 с.
2. Варій М.Й. Психологія особистості: навчальний посібник / М.Й. Варій. – К., 2008. – 592 с.

3. Зейгарник Б.В. Очерки по психологии аномального развития личности / Б.В. Зейгарник, Б.С. Братусь. – М., 1980. – 157 с.

4. Клочко В.Є. Саморегуляція мислення і його формування / В.Є. Клочко. – М., – 1987. – 79 с.

5. Конопкин О.А. Психологические механизмы регуляции деятельности / О.А. Конопкин О.А. – М., 1980. – 256 с.

6. Семенов І.М. Рефлексія в організації творчого мислення та саморозвитку / І.М. Семенов, С.Ю. Степанов. – М., –1999. – С. 99-104.

Боброва Л.Г.

кандидат психологічних наук, доцент,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Складність і різнобічність функціонування сучасного суспільства, зростання його системних змін зумовлюють гостру потребу розвитку потенціалу емоційного інтелекту людини задля її ефективної соціальної адаптації та успішної самореалізації.

Проблема емоційного інтелекту (EQ) активно досліджувалась такими зарубіжними вченими, як Дж. Мейер, П. Селовой, Д. Карузо, Д. Гоулман, Г. Орме, Д. Слайтер, Х. Вейсінгер, Р. Стернберг, Дж. Блок та ін. У радянській та вітчизняній психологічній науці поняття емоційного інтелекту вивчали Д. Люсін, Є. Носенко, Н. Килимига, О. Власова, Г. Юсупова, М. Манойлова, Т. Березовська, А. Лобанов, А. Петровська, І. Андреева та ін. У психологічній науці проблема емоційного інтелекту людини відображена в різноманітних аспектах. Так, у радянській психології ідею єдності афективних та інтелектуальних процесів, що належала Л. Виготському, розвивали С. Рубінштейн (інтелектуальний процес не можливий без участі емоцій) і О. Леонтьєв (мислення має емоційну (афективну) регуляцію). Одним з перших вітчизняних дослідників емоційного інтелекту став Д. Люсін, який представив

двокомпонентну теорію даного феномена. І. Андреевою розглянуті передумови розвитку емоційного інтелекту, гендерні відмінності у виразності компонентів емоційного інтелекту, а також можливості розвитку емоційного інтелекту в процесі психологічного тренінгу.

У широкому розумінні емоційний інтелект трактують як здатність людини до усвідомлення, прийняття та управління емоційними станами і почуттями, власними та інших людей. Термін «емоційний інтелект» почали використовувати на початку 90-х років. Американські психологи П. Селовой і Дж. Майер застосували його для сукупності позначень ступеня розвитку таких людських якостей, як самосвідомість, самоконтроль, мотивація, уміння ставити себе на місце інших людей, навички роботи з людьми, уміння налагоджувати взаєморозуміння з іншими [4]. Д. Люсін вважає, що ідея EQ сформувалася на основі поняття соціального інтелекту, яке розробляли Е. Торндайк, Дж. Гілфорд, Г. Айзенк і Х. Гарднер.

На сьогодні у психологічній науці існує дві групи опонентів. Представники першої групи стверджують, що рівень EQ закладений у генах як певна біологічна властивість мозку. Інші опоненти наполягають: емоційний інтелект можна розвивати незалежно від віку, статі, етнічної чи релігійної приналежності [6]. І. Андреева виділяє біологічні та соціальні передумови розвитку емоційного інтелекту. Вчена стверджує, що в основі біологічних передумов для розвитку емоційного інтелекту лежать вроджені відмінності, що стосуються функціональної асиметрії мозку і властивостей темпераменту. Соціальні передумови емоційного інтелекту складаються насамперед у сімейному оточенні. Вони визначаються характером відносин між подружжям, їх увагою до внутрішнього життя дитини а також стратегією виховання, яка передбачає формування адекватної самооцінки і позитивного образу Я, розвиток самоконтролю і здатності до зваженого аналізу емоційної інформації; відсутність жорсткої установки на відповідність поведінки дитини вимогам його тендерної ролі [5].

У EQ простежується декілька рівнів. Перший – усвідомлення своїх емоцій, уміння визначити, яку емоцію відчуваєш на цей час, з'ясувати, які базові емоції покладено в основу складної емоції. Другий рівень – уміння керувати власними емоціями, визначати джерело і причину їх виникнення, ступінь корисності, змінювати інтенсивність емоцій,